

Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Abertawe

Asesiad o Les Lleol 2017: Crynodeb

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ymwneud â gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Bydd yn gwneud i gyrff cyhoeddus feddwl yn fwy am y tymor hir, gweithio'n well gyda'i gilydd, pobl a chymunedau yn ogystal â cheisio atal problemau a chael ymagwedd fwy cysylltiedig.

Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Abertawe yn bartneriaeth o asiantaethau gwasanaethau cyhoeddus sy'n gweithio gyda'i gilydd i wella gwasanaethau lleol. Fel partneriaeth, rydym wedi dadansoddi agweddau gwahanol ar les a'r ddogfen hon yw ein hasesiad cyntaf o les lleol yn Abertawe.

Rydym wedi nodi chwe chanlyniad sy'n cynrychioli'r math o le yr hoffem Abertawe i fod ac rydym wedi strwythuro ein hasesiad yn seiliedig ar y rhain. Dyma ein hamcanion lles:

- Dechrau da mewn bywyd i blant
- Pobl yn dysgu'n llwyddiannus
- Swyddi da i bobl ifanc ac oedolion
- Safon byw dda i bobl
- Pobl yn iach, yn ddiogel ac yn annibynnol
- Mae gan bobl fannau da i fyw a gweithio ynddynt, ac ymweld â nhw.

Ar gyfer pob canlyniad, nodwyd nifer bach o 'brif sbardunau' - y pethau hynny y mae angen iddynt fod yn eu lle os yw ein canlyniadau lles i gael eu gwireddu. Yn y ffordd hon, rydym wedi gallu chwalo'r cysyniad cymhleth o les yn gyfres o faterion adnabyddadwy.

Mae'r tudalennau canlynol yn amlinellu pob un o'n chwe chanlyniad drwy 'ddiagram sbarunau' a chrynodeb fer o'r dystiolaeth a gafwyd ar gyfer pob sbardun. Ar gyfer pob un o'r 19 prif sbardun, rydym hefyd wedi awgrymu sgôr lles cyffredinol (0 i 10) - lle bydd sero y gwaethaf y gall pethau fod a deg yw'r gorau y gall pethau fod – ond rydym yn sylweddoli y gall y sgorau hyn fod yn ddadleuol.

Lluniwyd yr Asesiad o Les mewn dau gam. Yn gyntaf, lluniwyd dogfen ddrafft, gan ddefnyddio'r dystiolaeth a gasglwyd gan Grŵp Ymchwil y BGC, a'i rhannu mewn ymgynghoriad cyhoeddus ym mis Ionawr a mis Chwefror 2017. Yna cafodd canlyniadau'r ymgynghoriad hwn eu hystyried yn ofalus gan grŵp tasg amlasiantaeth a chafodd y newidiadau eu bwydo i ddogfen ddiwygiedig, y cytunwyd arni gan y BGC ym mis Ebrill 2017. Rydym wedi rhestru holl gynigion yr ymgynghoriad a dderbyniwyd gennym ynghyd â'r ffordd y gwnaethom ymateb i bob un mewn adroddiad adborth ar wahân.

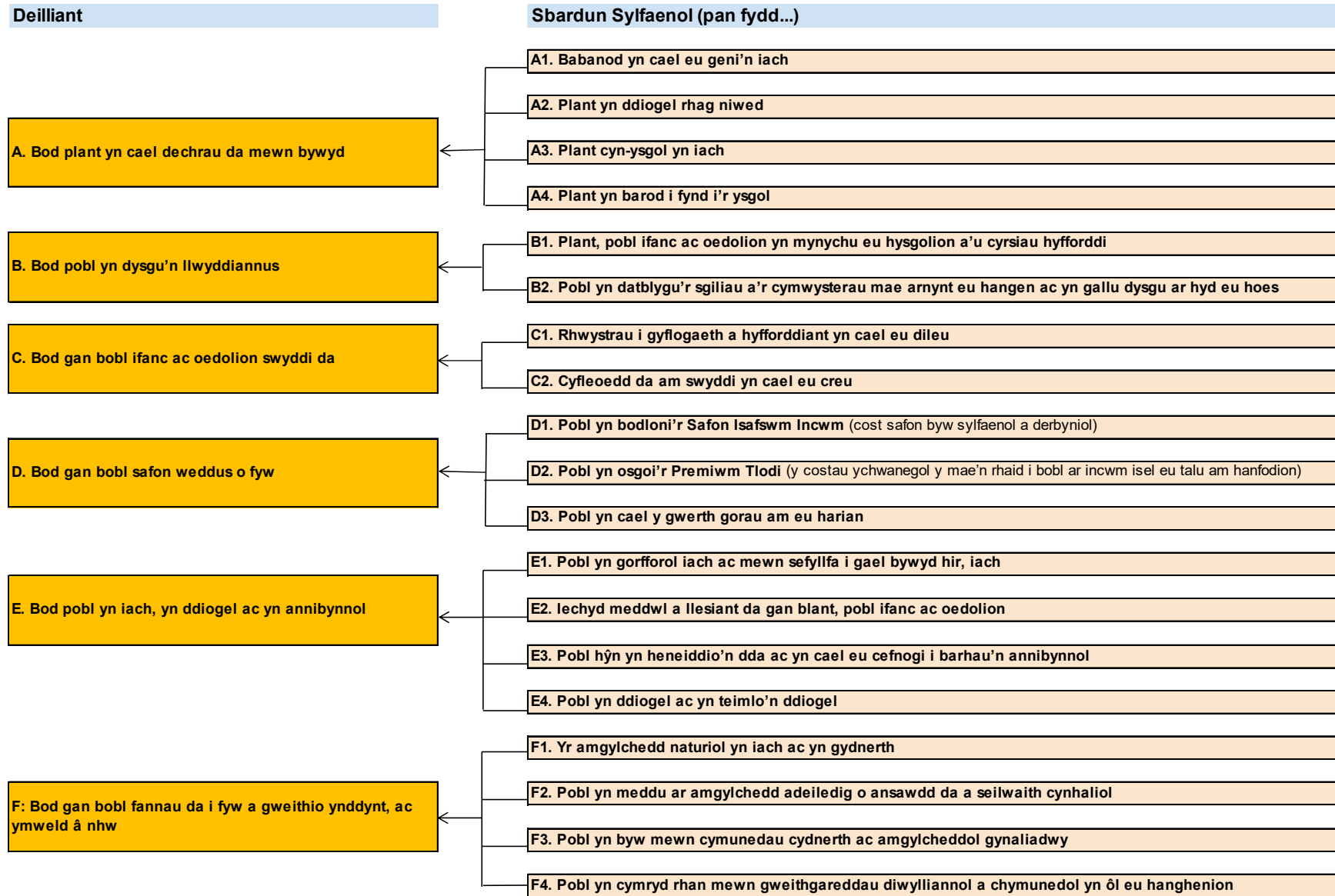
Er ein bod yn credu bod yr asesiad hwn yn werthfawr, ei brif ddiben yw llywio Cynllun Lles Abertawe i'w lunio yn 2018, gan gynnwys cyfres o amcanion lleol a chmau i ymdrin â nhw, sy'n ceisio gwneud gwahaniaeth go iawn i breswylwyr.

Dechrau'r sgwrs am les yn Abertawe yw'r asesiad hwn; nid y diwedd. Mae llawer o waith i'w wneud o hyd a digon o gyfle i wella'r asesiad. Yn y cyfamser, rydym yn gobeithio y bydd yn adnodd defnyddiol ac yn ysgogi trafodaeth.

Mae Asesiad o Les Lleol llawn Abertawe 2017, a'i atodiadau, ar gael drwy'r ddolen isod:

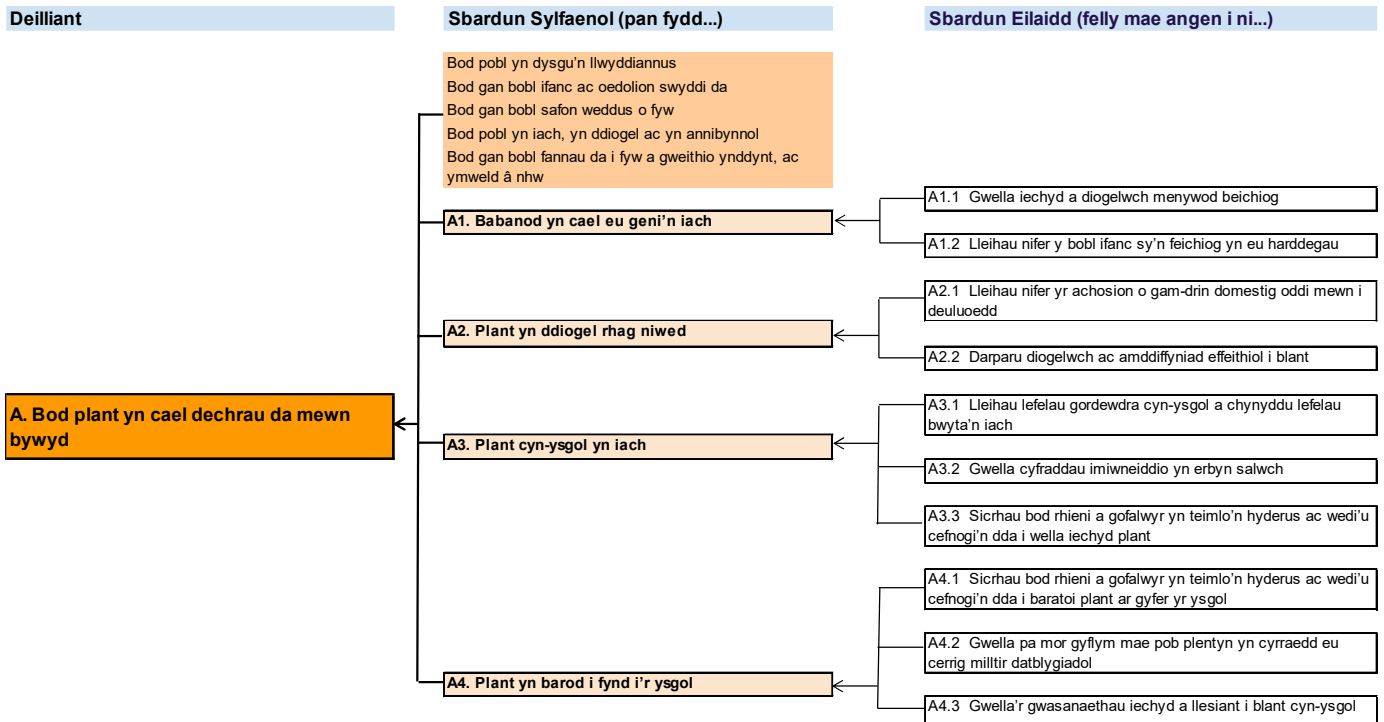
www.abertawe.gov.uk/asesiadbgc

Canlyniadau a Phrif Sbardunau – yn gyffredinol



Sylwer: mae'r tudalennau canlynol yn cynnwys diagramau sbardunau canlyniadau unigol, crynodeb o'r dystiolaeth a sgorau lles (0 i 10) ar gyfer y prif sbardunau.

➤ Canlyniad A: Bod plant yn cael dechrau da mewn bywyd



A1: Babanod yn cael eu geni'n iach

6 – Mae'r sgôr llesiant a awgrymir yn adlewyrchu barn nad yw Abertawe'n wahanol iawn i gyfartaledd Cymru mewn llawer o ffyrdd, a bod nifer o fentrau cadarnhaol ar waith. Fodd bynnag, mae'r heriau ar gyfer Abertawe'n cynnwys y cyfraddau smygu uchel cyson, deiet gwael a lefelau isel o weithgarwch corfforol fel yr adlewyrchir yn nifer y menywod beichiog sydd dros bwysau ac yn ordew, a'r angen i gefnogi iechyd meddwl cadarnhaol a helpu i gryfhau gwydnwch ymhlith teuluoedd diamddiffyn. Her fawr i Abertawe fydd mynd i'r afael â'r anghydraddoldebau o ran iechyd rhwng pobl sy'n byw yn y cymunedau lleiaf a mwyaf difreintiedig a'r amrywiadau rhwng y cymunedau hyn mewn cyfraddau bwydo ar y fron, pwysau geni isel a chyfraddau beichiogi ymhlith merched dan 18 oed yn enwedig.

A2: Plant yn ddiogel rhag niwed

6 – Mae gwaith amlasiantaeth sylweddol yn digwydd ynghylch cam-drin domestig a'i effeithiau ar blant ac mae hyn yn parhau i fod yn her o bwys i Abertawe. Mae'r trefniadau diogelu ac amddiffyn plant yn gadarn ac mae cymorth arbenigol ar gael trwy nifer o wahanol brosiectau a mentrau ar draws Abertawe. Fodd bynnag, mae camddefnyddio cyffuriau ac alcohol, ac afiechyd meddwl, sy'n cael effaith ar brofiadau plant a'r gallu i'w cadw'n ddiogel rhag niwed, hefyd yn cyflwyno heriau sylweddol mewn cymunedau ledled Abertawe.

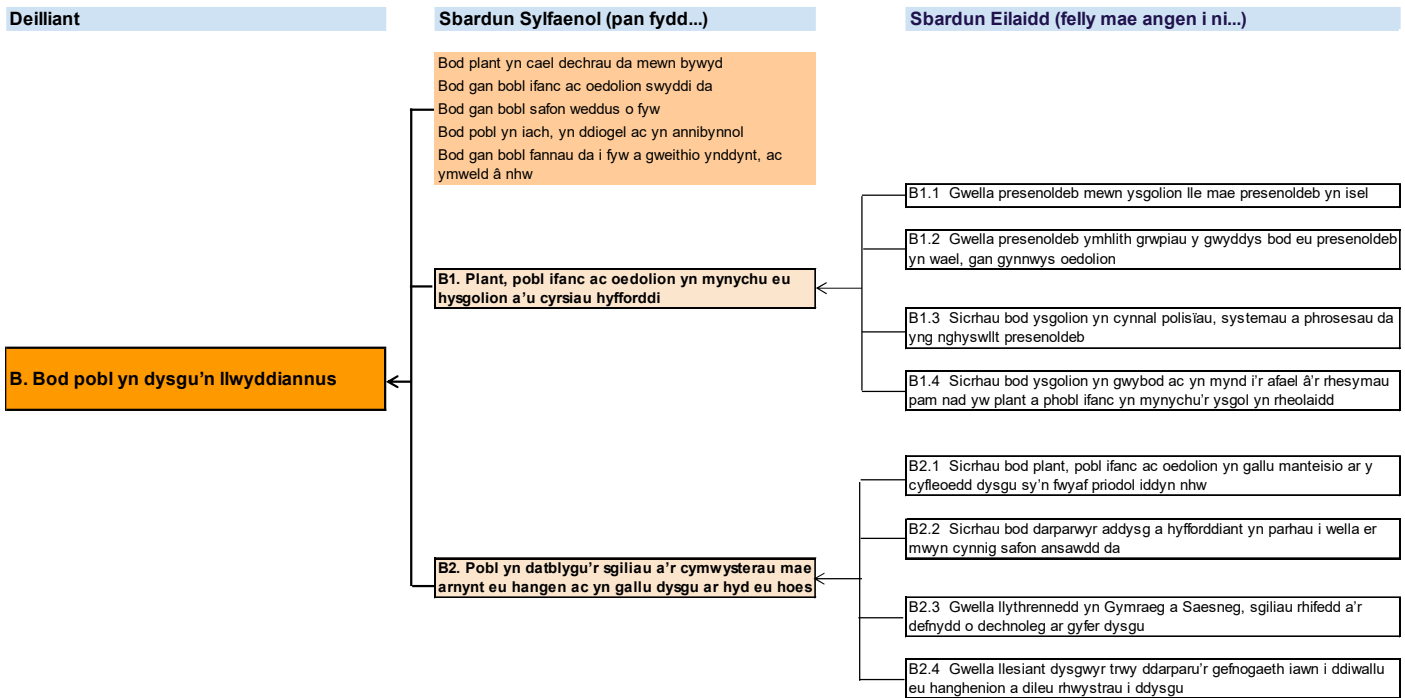
A3: Plant cyn-ysgol yn iach

5 – Mae rhai agweddau sy'n galonogol, ac mae cryn weithgarwch strategol a lleol ym maes iechyd plant cyn-ysgol. Fodd bynnag, mae rhannau o'r dystiolaeth sydd ar gael eto yn awgrymu bod anghydraddoldebau iechyd ar draws Abertawe, a bod rhagor o le i wella. Fodd bynnag, mae'r heriau i Abertawe'n ymwneud â mynd i'r afael â gordewdra plant, iechyd y geg wael, nifer isel yn dewis cael brechiadau arferol plentyndod a'r achosion o brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod (ACEs). Mae'r dystiolaeth sydd ar gael yn dangos y ceir mwy o'r heriau hyn mewn ardaloedd o amddifadedd lle mae anghydraddoldebau iechyd yn parhau rhwng ein cymunedau.

A4: Plant yn barod i fynd i'r ysgol

5 – Mae'r sgôr hwn yn adlewyrchu pa mor barod yw plant Abertawe wrth ddod i'r ysgol, ac ansawdd, cyrhaeddiad a swm y ddarpariaeth blynnyddoedd cynnar. Er bod y gweithgarwch cyffredinol yn gryf, gyda chymorth Strategaeth y Blynnyddoedd Cynnar, y nod o hyd yw cau'r bwlch a'r anghydraddoldebau o ran cerrig milltir datblygiadol ar draws y sbectrwm cymdeithasol.

➤ Canlyniad B: Bod pobl yn dysgu'n llwyddiannus



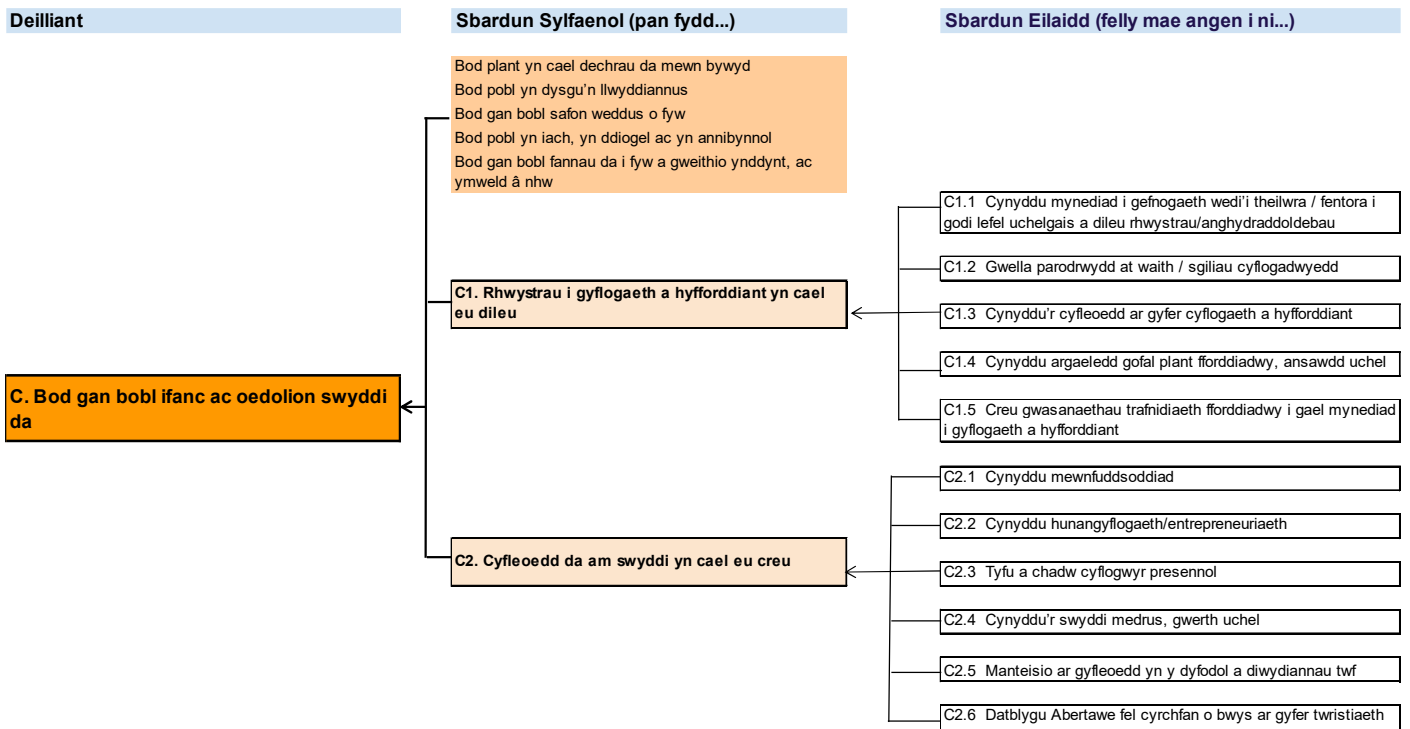
B1: Plant, pobl ifanc ac oedolion yn mynychu eu hysgolion a'u cyrsiau hyfforddi

6 – Mae presenoldeb mewn ysgolion cynradd ac uwchradd wedi gwella'n gyflymach nag ar lefel genedlaethol yng Nghymru yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae presenoldeb yn Abertawe yn yr ail chwarter ar hyn o bryd, o'i gymharu â'r 21 ardal awdurdod lleol arall yng Nghymru, a gallai wella ymhellach unwaith bydd perfformiad gwell i'w weld mewn lleiafrif o ysgolion lle mae presenoldeb yn dal yn broblem.

B2: Pobl yn datblygu'r sgiliau a'r cymwysterau mae arnynt eu hangen ac yn gallu dysgu ar hyd eu hoes

6 – Mae canlyniadau cyfnod allweddol 4 yn Abertawe yn 2015, ac eto yn 2016, yn chwarter uchaf ardaloedd awdurdodau lleol Cymru, ac maent wedi parhau i wella'n gynt na'r hyn a welwyd ar lefel genedlaethol. Rhoddodd y mesuriadau gwerth ychwanegol (a ddefnyddir i ddangos cynnydd disgyblion) Abertawe yn y safle uchaf yng Nghymru yn 2015. Mae Estyn wedi cydnabod mai ysgolion uwchradd Abertawe yw'r grŵp o ysgolion o'r fath sy'n perfformio orau yng Nghymru. Gallasai'r sgôr fod yn uwch; ond nid yw addysg ôl-16 wedi derbyn sylw eto yn y dadansoddiad hwn. Fodd bynnag, mae dadansoddiad diweddar ar gyfer addysg ôl-16 yn awgrymu bod perfformiad yn fwy anghyson ar y lefel honno.

➤ Canlyniad C: Bod gan bobl ifanc ac oedolion swyddi da



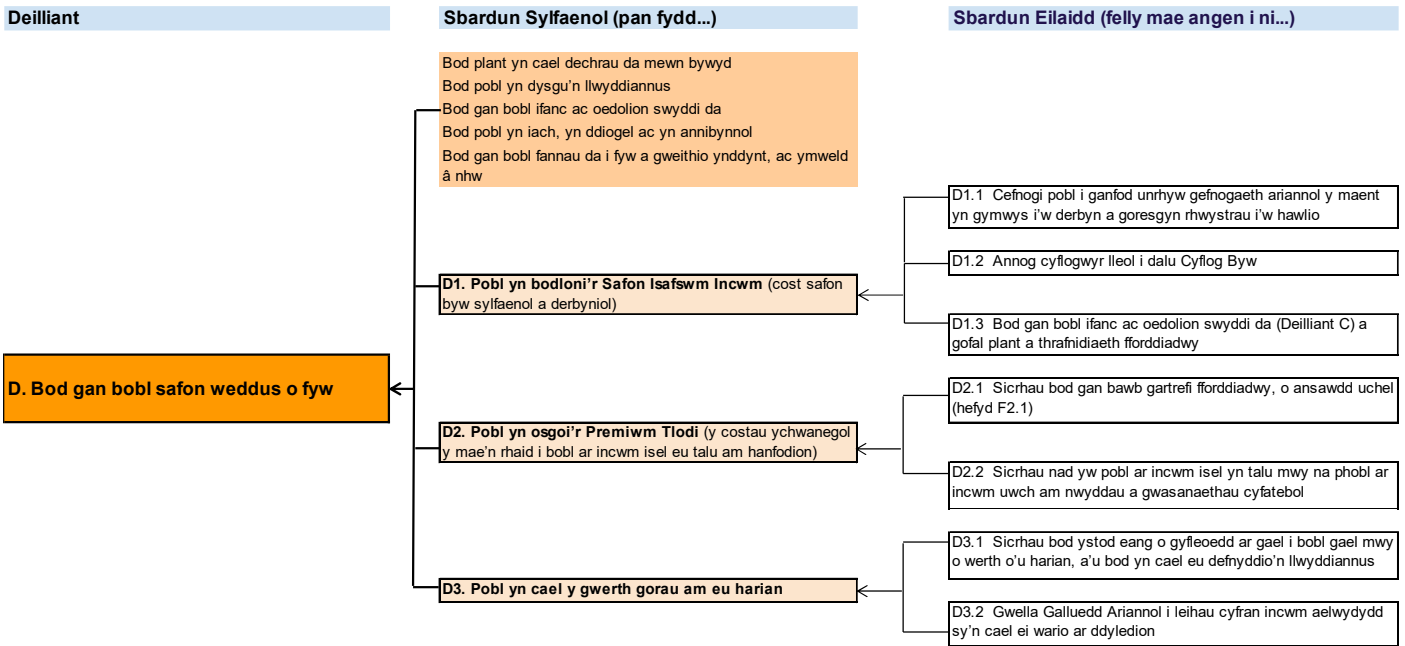
C1: Rhwystrau i gyflogaeth a hyfforddiant yn cael eu dileu

4 – Mae rhai pethau da yn digwydd yn Abertawe (e.e. mae ystod eang o wahanol ddarpariaeth ar gael) a bu cynnydd graddol yn y gyfradd gyflogaeth; fodd bynnag, mae Abertawe'n dal i gynnwys nifer fawr o bobl oed gwaith sydd heb waith ac mae agweddau y mae angen eu gwella i sicrhau newid sylweddol yn y sbardun hwn. Fodd bynnag, mae gan Abertawe o hyd ormod o bobl oed gweithio nad ydynt yn gweithio, ac mae angen gwneud mwy o waith i fynd i'r afael â'r rhwystrau i gyflogaeth a hyfforddiant i greu newid sylweddol i'r sbardun hwn.

C2: Cyfleoedd da am swyddi yn cael eu creu

4 – Mae tystiolaeth bod bwlch cynhyrchiant Abertawe (GVA) yn cau, ond mae'n dal yn sylweddol ac mae angen mynd i'r afael ag ef i hwyluso creu 'swyddi da'. Hefyd, ar hyn o bryd, nifer cymharol fach o fusnesau sy'n cynhyrchu gweithgarwch economaidd yn Abertawe o'i gymharu â chyfartaledd y Deyrnas Unedig ac mae'r enillion yn y gweithle yn sylweddol is o ddilyn yr un gymhariaeth. Mae arwyddion cadarnhaol y gallai cynlluniau ein Prifysgolion i ehangu a buddsoddiad posibl y Fargen Ddinesig gynhyrchu mwy o weithgarwch economaidd a swyddi da, ond bydd angen rhagor o waith i ymdrin â phroblemau recriwtio canfyddedig.

➤ **Canlyniad D: Bod gan bobl safon weddus o fyw**



D1: Pobl yn bodloni'r Safon Isafswm Incwm
(cost safon byw sylfaenol a derbyniol)

4 – Nid yw'r mwyafrif o bobl Abertawe mewn tlodi incwm; ond yn achos y rhai sydd mewn tlodi, mae eu llesiant yn isel, ac mae hynny'n ychwanegu at fagl tlodi. Gellid gwneud mwy yn lleol i wella llesiant pobl sydd ar incwm isel.

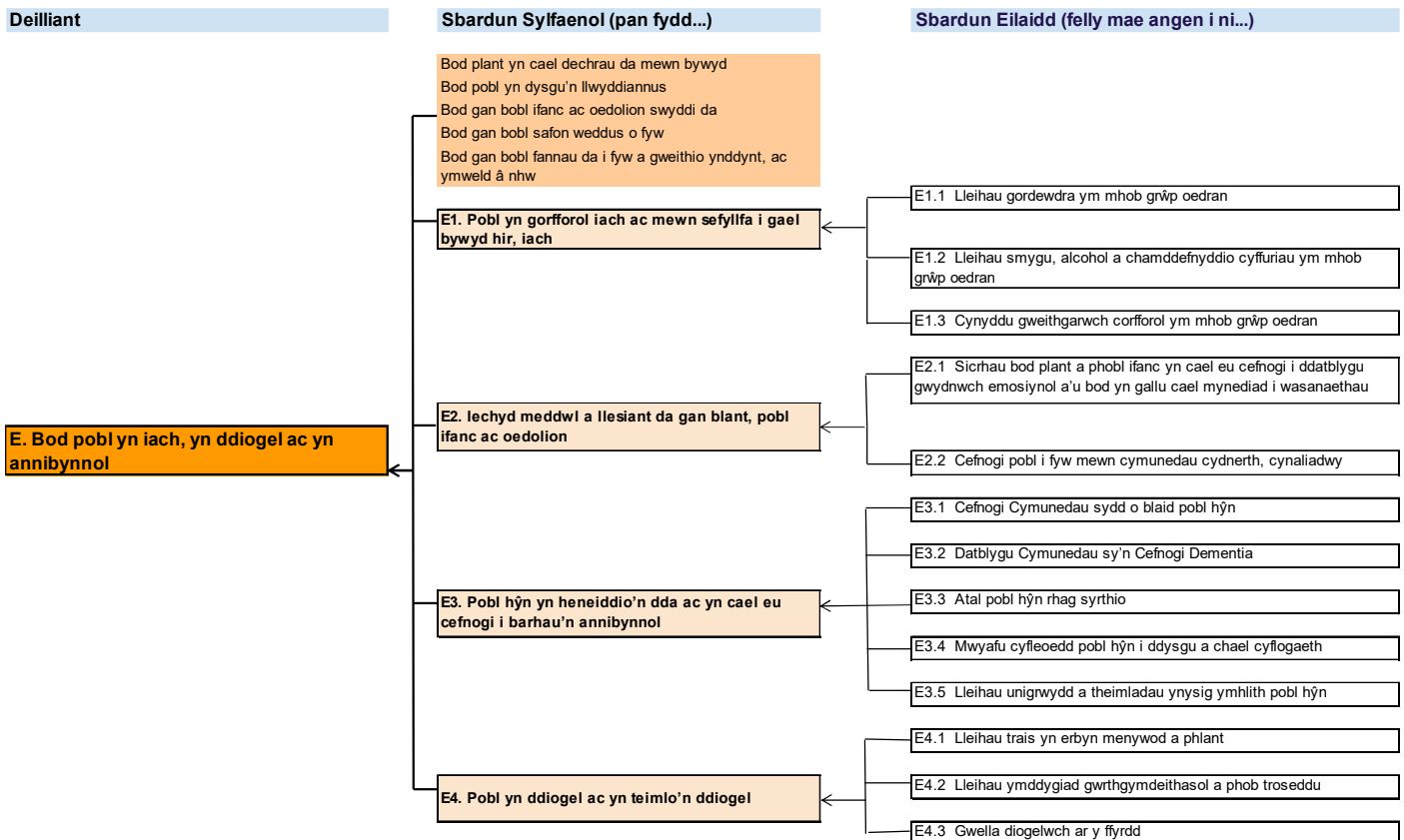
D2: Pobl yn osgoi'r Premiwm Tlodi
(y costau ychwanegol y mae'n rhaid i bobl ar incwm isel eu talu am hanfodion)

3 – Yn Abertawe, mae aelwydydd sydd mewn tlodi yn wynebu'r Premiwm Tlodi i raddau helaeth, ac nid oes strategaeth gydlynus ar gyfer mynd i'r afael â hyn na lliniaru ei effeithiau. Serch hynny, mae gwaith yn digwydd mewn rhai cilfachau i geisio lleihau'r symiau sy'n cael eu gwario ar danwydd a chredyd.

D3: Pobl yn cael y gwerth gorau am eu harian

3 – Yn Abertawe, mae pobl yn cael y gwerth gorau am eu harian dim ond os oes ganddynt eisoes adnoddau sylweddol o ran gwybodaeth, cysylltiadau digidol da a'r gallu i symud o gwmpas yn hwylus i fanteisio ar gynigion. Y bobl lleiaf tebygol o fod yn y sefyllfa hon yw'r rhai sydd eisoes yn dioddef effeithiau tlodi, a gellid gwneud mwy i gyfuno gweithgareddau a syniadau er mwyn sicrhau mwy o welliannau i'r gymuned.

➤ Canlyniad E: Bod pobl yn iach, yn ddiogel ac yn annibynnol



E1: Pobl yn gorfforol iach ac mewn sefyllfa i gael bywyd hir, iach

4 – Mae'r materion hyn yn heriol gan fod hyn yn galw am geisio newid ymddygiad yn ogystal â darparu gwasanaethau. Felly bydd angen i wasanaethau eraill megis y blynyddoedd cynnar neu'r rhai sy'n ymdrin â materion amgylcheddol ddylanwadu ar y canlyniadau a chefnogi'r newidiadau y ceisir eu cyflawni.

E2: Iechyd meddwl a llesiant da gan blant, pobl ifanc ac oedolion

4 – Mae gwelliant yn heriol gan ei fod yn dibynnu ar lawer o ffactorau eraill heblaw iechyd, a bydd angen cefnogaeth llifoedd gwaith eraill, megis lefelau amddifadedd, mynediad i addysg, lefelau diweithdra, tai da; materion amgylcheddol megis mannau gwyrdd a mynediad i gyfleusterau.

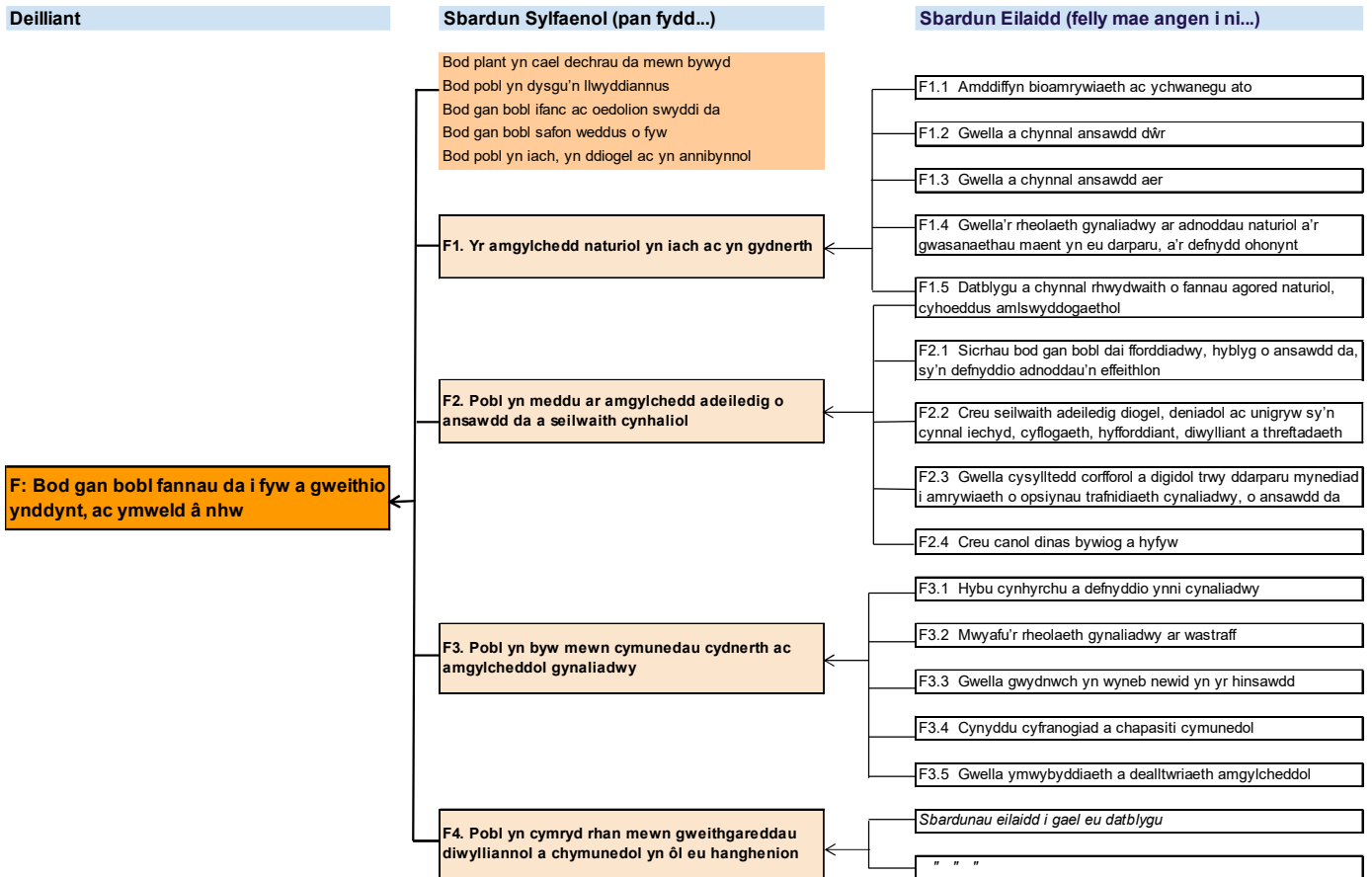
E3: Pobl hŷn yn heneiddio'n dda ac yn cael eu cefnogi i barhau'n annibynnol

5 – Er bod peth gwaith effeithiol yn digwydd, mae angen rhagor o wybodaeth ynghylch yr effaith mae'r cynnydd o flwyddyn i flwyddyn yn hyd oes disgwylidig pobl Abertawe yn debygol o'i chael ar wasanaethau. Mae bylchau hefyd yn ein gwybodaeth ynghylch anghenion ardaloedd, er mwyn i waith wedi'i dargedu fedru digwydd.

E4: Pobl yn ddiogel ac yn teimlo'n ddiogel

5 – Mae gwaith sylweddol yn parhau ynghylch lleihau trais yn erbyn menywod a phlant, cam-drin domestig a thrais rhywiol - wedi'i gysylltu â sbardun A2. Er bod ffigurau marwolaethau/anafiadau gyrwyr ifanc a theithwyr yn gostwng yn erbyn targed 2020, mae cost y math yma o ddigwyddiad i'r gymdeithas yn uchel o ran gwasanaethau (megis yr ambiwlans, yr heddlu ac iechyd), a hefyd i'r teuluoedd dan sylw. Mae gwaith helaeth yn parhau ynghylch ymddygiad gwrthgymdeithasol yn Abertawe.

➤ Canlyniad F: Bod gan bobl fannau da i fyw a gweithio ynddynt ac ymweld â nhw



F1: Yr amgylchedd naturiol yn iach ac yn wydn

5 – Mae rhai agweddau ar ein hamgylchedd naturiol mewn sefyllfa gadarnhaol, ond mae parhau i gollu bioamrywiaeth a mannau gwyrdd hygyrch, ynghyd â statws ecolegol ein hardaloedd dyfrol ac ansawdd aer gwael mewn rhai mannau, yn destun pryder difrifol oherwydd gallant gael effaith andwyol ar iechyd pawb. Mae angen cydnabod gwasanaethau ecosystem a'u defnyddio mewn modd mwy effeithiol a chynaliadwy i sicrhau y gall lles gael ei wella yn awr a'i gynnal yn y dyfodol.

F2: Pobl yn meddu ar amgylchedd adeiledig o ansawdd da ac isadeiledd cynhaliol

4 – Er bod rhai datblygiadau cadarnhaol a gwelliannau wedi'u cyflawni i ardaloedd trefol yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae Abertawe yn dal i fethu â chyflawni ei photensial fel canolfan ranbarthol, a hynny o gryn dipyn, gan fod diffygion sylweddol yn parhau yn lefel ac ansawdd y tai a'r isadeiledd cynhaliol mewn ardaloedd gwledig a threfol.

F3: Pobl yn byw mewn cymunedau cadarn ac amgylcheddol gynaliadwy

4 – Mae rhai agweddau ar wneud cymunedau'n gryfach ac yn gynaliadwy'n gwella, megis rheoli gwastraff, lleihau perygl llifogydd a chynhyrchu ynni adnewyddadwy. Serch hynny, bydd angen ymgysylltu'n fwy â'r gymuned a sicrhau mwy o gyfranogiad ganddi os yw'r newidiadau angenrheidiol o ran ffordd o fyw ac arferion i gael eu gwireddu ac effeithiau negyddol newid yn yr hinsawdd ar les yn mynd i gael eu lleihau.

F4: Pobl yn cymryd rhan mewn gweithgareddau diwylliannol a chymunedol yn Abertawe yn unol â'u hanghenion

6 – Mae'r hyn sydd ar gael yn ddiwylliannol ar draws Abertawe yn cael ei ystyried yn werthfawr ac mae teimladau cadarnhaol yn ei gylich, gyda lefelau uchel o fanteisio arno, a llawer o argaeledd ac amrywiaeth. Serch hynny, gellid datblygu'r gwaith o gynnwys y gymuned ymhellach mewn rhai ardaloedd.